

Als de storm weer gaat liggen

Als de storm weer gaat liggen

Mariëlle Penning

ISBN: 9789465380377

1^e druk, maart 2026

Uitgeverij: Brave New Books

Omslagontwerp: RHPictures

www.mariellepenning.nl

© 2026 MARIËLLE PENNING. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

Voor mijn vader
Mijn grootste held

Inhoud

Voorwoord	9
Proloog, Vlaardingen, donderdag 20 november 1952	15
Hoofdstuk 1	17
Haven van Wismar, donderdag 29 januari 1953, 07:30 uur	20
Hoofdstuk 2	30
Haven van Wismar, donderdag 29 januari 1953, 09:00 uur	37
Hoofdstuk 3	52
Kielerkanaal, vrijdag 30 januari 1953, 02:00 uur	58
Hoofdstuk 4	72
Sluizen van Brunsbüttel, vrijdag 30 januari 1953, 07:30 uur	81
Hoofdstuk 5	94
Elbe, vrijdag 30 januari 1953, 12:45 uur	107
Hoofdstuk 6	120
Freetown, Sierra Leone, 1940	136
Hoofdstuk 7	148
Noordzee, zaterdag 31 januari 1953, 07:00 uur	162
Hoofdstuk 8	177
Noordzee, zaterdag 31 januari 1953, 12:30 uur	184
Hoofdstuk 9	197
Noordzee, zaterdag 31 januari 1953, 16:30 uur	205

Maassluis, 31 januari 1953, 19:00 uur	215
Noordzee, 31 januari 1953, 19:00 uur	218
Hoofdstuk 10	222
Noordzee, zaterdag 31 januari 1953, 21:00 uur	236
Maassluis, 31 januari 1953, 23:30 uur	244
Hoofdstuk 11	245
Hoofdstuk 12	256
Dankwoord	270

Voorwoord

Toeval bestaat niet, wordt vaak geroepen. Met mijn eigen ervaringen kan ik niet anders dan het hier volmondig mee eens zijn. Iedere ontmoeting, ieder gesprek, hoe klein en onbenullig het soms ook leek, bleek steeds een puzzelstukje te zijn. Ontmoetingen die ik zelf initieerde en ontmoetingen die soms heel toevallig plaatsvonden.

Het zaadje werd lang geleden al geplant in mijn nieuwsgierige brein. Veel herinneringen zijn wat vervaagd en de meeste details van gebeurtenissen uit die tijd zijn ergens ver in mijn geheugen opgeborgen. Maar wat me vooral is bijgebleven zijn de sterke emoties die ik voelde toen ik van mijn moeder het nieuws te horen kreeg. Ik zal een jaar of veertien geweest zijn.

Het verhaal over mijn opa Andries kende ik toen al. Tijdens zijn eerste vaart als kapitein is zijn schip met man en muis vergaan. Tijdens een storm (dé storm van de vorige eeuw) ergens op zee. Mijn moeder vertelde eens dat ze gehoord had dat een collega van mijn opa vlak voordat ze uitvoeren een ongeluk had gehad en daardoor niet meekon. Wat voor ongeluk wist ze niet precies. Iets met een gebroken been of zo. Ongeluk en geluk liggen soms erg dicht bij elkaar.

Veel meer dan dit was niet bekend. Mijn vader was nog maar een peutertje geweest toen de ramp had plaatsgevonden en heeft zijn eigen vader daardoor nooit gekend. Toen hij opgroeide werd er weinig over gesproken; de hele geschiedenis was voor zijn moeder te pijnlijk en dit was ook nog eens in een tijd dat praten over verleden en emoties sowieso niet gebruikelijk was. Er waren geen verhalen waarmee mijn opa in mijn vaders herinnering kon voortleven.

Het onderwerp “opa” was bij ons thuis geen taboe, maar er viel simpelweg weinig over te vertellen waardoor we altijd snel waren uitgepraat. “Opa” had binnen ons gezin een abstracte betekenis.

Wel hadden we een aantal foto’s van hem. Vanaf mijn tienerjaren haalde ik deze regelmatig tevoorschijn om even te staren naar de zwart-wit plaatjes. Er was één foto waar mijn blik altijd wat langer op bleef hangen. Het was een portretfoto. Mijn opa droeg een lichte coltrui met een donker colbertje. Zijn haren keurig gekamd, een kleine glimlach op zijn gezicht en een open, vriendelijke, nieuwsgierige blik in zijn ogen. Hij zal toen begin twintig geweest zijn. Regelmatig betrapte ik mijzelf erop dat ik naar deze foto bleef staren. Iedere keer beroerde zich iets in mij. Een gevoel van herkenning, een mengeling van blijdschap en verdriet. Een gemis. Niks “abstracts”. Ik voelde juist een enorme verbondenheid met hem maar een verklaring hiervoor had ik niet.

Mijn kennis over de watersnoodramp – de storm waarin het schip van mijn opa is vergaan – was redelijk. Verschillende dijken in Zeeland waren die nacht in 1953 doorgebroken waarna het zeewater in een korte tijd grote delen van Zeeland en Zuid-Holland onder water had gezet. Veel mensen werden hierdoor verrast met als gevolg bijna negentienhonderd doden. Dat de storm ook op zee veel slachtoffers had gemaakt was mij niet bekend. Behalve dan natuurlijk mijn opa en zijn bemanning.

In mijn jonge jaren heb ik jarenlang gedacht dat mijn opa tijdens die storm vanuit Maassluis (zijn woonplaats) was uitgevaren en vervolgens ergens in de buurt van Zeeland was vergaan; dáár had tenslotte die storm gewoed. In mijn brugklastijd hoorde ik weer dat zijn schip waarschijnlijk “ergens tussen Denemarken en Engeland” vergaan was. Ik vond het op zijn minst wat vreemd dat mijn opa had besloten om tijdens de heftigste storm van de vorige eeuw de zee op te gaan. Waarom had hij dat

gedaan? Die beslissing had aan hem en zijn bemanning het leven gekost en bij net zoveel families diepe wonden achtergelaten.

Achteraf kan ik wel stellen dat ik eigenlijk maar bar weinig wist over de ramp.

Maar goed, ik zal dus een jaar of veertien geweest zijn. Het was een doordeweekse dag, ik zat na school thuis op de bank toen mijn moeder de kamer binnenkwam.

‘Het wrak van je opa is gevonden,’ zei ze.

En even werden alle gedachten die ik had, onderbroken door een hele rij aan emoties. Opwinding, verbazing, verdriet, nieuwsgierigheid. Hoe bijzonder was dit! In mijn hoofd ontstond een geromantiseerd beeld over dit wrak, waarbij de Titanic in het niet viel.

Mijn vader had die dag een brief van zijn moeder ontvangen waarin het nieuws stond. Ik kan mij herinneren dat ik erg nieuwsgierig was, maar veel meer dan dit was er niet bekend.

Mijn vragen kon ik sowieso aan niemand stellen. Toen mijn vader zelf een gezin kreeg, was hij, om redenen die ik zelfs tot op de dag van vandaag niet goed begrijp, al enige tijd gebrouilleerd met zijn eigen familie. Ik groeide op zonder oma, ooms, tantes, neven en nichten van vaders kant. Die informatiebronnen waren voor mij dus niet toegankelijk. Veel meer mogelijkheden om te zoeken had ik niet. Ik wist niet waar en hoe het wrak precies gevonden was. Internet bestond nog niet zoals we het nu kennen en ik had geen idee welke instantie in Nederland wellicht wat meer informatie zou kunnen hebben. Het nieuws over de vondst van het wrak raakte dus naar de achtergrond. Wel vond ik het fijn dat de laatste rustplaats van mijn opa in ieder geval érgens bekend was. Het voelde alsof iets dat kwijt was, weer was gevonden.

Daarna gebeurde het leven. We kennen dit allemaal wel. We worden wakker, we gaan naar ons werk, tussendoor eten we wat en we gaan weer slapen. Soms afgewisseld met bijzondere of

ingrijpende gebeurtenissen zoals een mooie vakantie, een huwelijk, een geboorte of juist een scheiding of een overlijden. Het principe zal herkenbaar zijn. De dagen volgden elkaar op en veranderden in weken, maanden, jaren.

De gedachte aan mijn opa dook echter nog steeds regelmatig op in mijn hoofd. Van de eerdergenoemde foto had ik een kopie waarin ik me – zelfs tot de dag van vandaag – nog steeds af en toe kon verliezen. Alsof ik herinneringen ophaalde aan iemand die mij dierbaar was. Vreemd, aangezien ik geen enkele herinnering aan hem kón hebben. Maar dat gevoel van verbondenheid bleef. Het werd in de loop van de jaren zelfs alleen maar sterker.

Ik was de dertig al aardig wat jaartjes gepasseerd en werd mij steeds meer bewust van mijn eigen vergankelijkheid. Het bewijs zag ik dagelijks in de spiegel. Mijn donkere haren werden hier en daar al wat opgefleurd met een grijze variant en de fronsrimpels hadden een permanente plek op mijn gezicht gekregen. Regelmatig dacht ik aan mijn nalatenschap. Wat laat ik achter op deze wereld? Laat ik sowieso wel iets achter? Mijn genen in ieder geval niet. Ik ben er vrij zeker van dat je hier nageslacht voor nodig hebt. En hoewel ik gezegend ben met twee geweldige stiefzoons, loopt er nergens een biologische kopie van mij rond.

Het duurde niet lang voordat ik tot de conclusie kwam dat mijn “ik” geen eeuwige toekomst had maar nog hooguit een jaar of vijftig (er gemakshalve van uitgaande dat ik de negentig wel zou gaan halen); wanneer ik mijn laatste adem uitblaas, zal niets van mij nog voortleven in volgende generaties. Gedachten over mijn toekomst waren dus beperkt tot dit ene leven. Maar mijn verleden kende deze beperking niet. Ik werd steeds nieuwsgieriger. Waar kom ik vandaan? Wie zijn mij voorgegaan? Waarom ben ik zoals ik ben, met al mijn positieve en minder positieve eigenschappen?

Ik ben er namelijk van overtuigd dat we gevormd zijn door

vele verschillende factoren. Voor een deel bestaan deze factoren uit hele tastbare zaken zoals het DNA van onze ouders dat de kleur van onze ogen bepaalt; het gezin waarin we opgroeien; de normen en waarden die we in onze opvoeding meekrijgen en alle ervaringen van het leven die we tot nu toe hebben gehad. Maar voor een deel zijn we ook gevormd door factoren die ongrijpbaar zijn. De genen die van generatie op generatie worden doorgegeven bepalen volgens mij niet alleen de kleur van iemands ogen of de vorm van iemands neus. Ze bezitten ook de emotionele baggage – zowel positief als negatief – van de voorgaande generaties. Alsof iedere generatie ook een stukje van zijn eigen ziel doorgeeft aan de volgende.

Nu bof ik met mijn ouders. Ze zijn ontzettend lief en zorgzaam en ik heb nog nooit enige twijfel gehad over hun liefde voor mij. En tot nu toe hebben ze me altijd plichtsgetrouw opgevangen als mijn eigen acties weer eens in groot persoonlijk drama resulteerden. Hoe ouder ik word, hoe meer ik mijzelf herken in hen. De humor van mijn moeder. Het nieuwsgierige en ongeduldige van mijn vader. Qua uiterlijk lijk ik erg op hem met zijn bruine ogen en donkere (ondertussen wat dunner en grijzer) haar. Ik heb oude foto's van hem die bewijzen dat hij vroeger ook lang donker krullend haar had. De oogopslag heb ik dan weer van mijn moeder.

Met mijn andere opa – de vader van mijn moeder – had ik een hele hechte band. Vanaf mijn twaalfde bleef ik regelmatig bij hem logeren en door de jaren heen leerde ik hem goed kennen. Nog steeds heb ik af en toe de neiging om even bij hem langs te gaan, terwijl hij al jaren niet meer leeft. Hij heeft mij, ik denk zonder dat hij het doorhad, een aantal waardevolle lessen geleerd waarvan het hebben van mededogen voor een ander wel de belangrijkste was. Mededogen was een enorm grote eigenschap van mijn opa, hoewel deze soms diep verborgen lag onder een dikke laag ellende en

verdriet. Deze eigenschap herken ik ook in mijn moeder.

Maar bij mijn vader kon ik niet verder terugkijken dan zijn eigen leven. De generatie vóór mijn vader was niet meer dan een naam en een foto. En ik voelde een enorme drang om op zoek te gaan naar informatie over mijn andere opa.

Het was alsof iemand hard in mijn oor aan het schreeuwen was.

Dit gevoel kon ik niet negeren en op mijn achtendertigste ben ik begonnen met de zoektocht. Een zoektocht die jaren heeft geduurd, die mensen op mijn pad bracht die mij steeds meer konden vertellen over de ramp, over het schip, over mijn familie.

Over mijn verleden.

Met ieder puzzelstukje werd langzaam een beeld gecreëerd. En met het verstrijken van de jaren veranderde dit beeld in een verhaal.

Het werd een verhaal dat mij uiteindelijk zo veel leerde over mijzelf. Waarom ik reageer zoals ik doe en voel wat ik voel.

Het werd een verhaal met een helende werking.

Weten waar je vandaan komt is zó belangrijk.

Hoewel ik als persoon niet zo interessant ben, is mijn verhaal dat wel. En dat van hem.

Voorals dat van hem.

Ik kon dus niet anders. Dit boek moest geschreven worden. Zijn verhaal moest verteld worden, want mijn opa was nog niet klaar.

Met alle feiten en omstandigheden die ik heb ontdekt, heeft hij eindelijk, via mij, zijn verhaal over die laatste dagen van zijn leven kunnen vertellen.

En kan ik mijn vader een klein stukje van zijn vader teruggeven.

Mariëlle Penning

Proloog

Vlaardingen, donderdag 20 november 1952

Daar ligt ze. De gouden stralen van het herfstzonnnetje belichten de witte letters die op het donkere achtersteven zijn geschilderd. “Westland”, met daaronder “Rotterdam”. Langs de hele bovenkant van de romp is rondom een witte bies geschilderd. Zo te zien nog niet zo lang geleden. Ik blijf staan en zet mijn plunjezak naast me neer. Nog zo’n twintig meter. Vijfentwintig stappen, meer niet.

Ik wiebel heen en weer op de bal van mijn voeten. Een deel van me wil met ferme passen de laatste meters afleggen en zo snel mogelijk beginnen aan de reis. Maar een ander deel wil rechtsomkeert maken en hard wegrennen. Moet dát mijn nieuwe thuis worden? “Vergane glorie” noemen mijn collega’s haar. Ik begrijp nu waarom. Ze is echt oud. Een uur geleden zat ik nog in het warme wachtlokaal van het station in Maassluis en had ik alleen mijn eigen fantasie om een beeld te vormen van de Westland. Dat beeld beviel me wel. De realiteit iets minder.

Ik huiver. Mijn ogen tranen door een gemene wind die over de kade waait. Ik knijp ze samen om ze nog enigszins te beschermen tegen die bijtende kou, die zelfs door de zon niet verdreven kan worden. Het was maar een klein stukje lopen van station Vlaardingen Oost naar de Vulcaanhaven, maar op dit moment ben ik maar al te blij met de grote blauw geblokte sjaal die ik van Corrie heb gekregen. Een cadeautje om mijn promotie te vieren. Ik schuif hem wat verder omhoog en tuur met mijn betraande ogen naar het gevaarte dat voor me ligt.

Ja, natuurlijk had ik zo mijn bedenkingen. Ik ben de afgelopen weken verschillende keren gewaarschuwd door collega’s die in de afgelopen jaren op de Westland hebben

gevaren.

‘Andries, weet je zeker dat je de verantwoordelijkheid van gezagvoerder op dat ouderwetse schip wel op je wilt nemen?’ vroegen ze.

Dus toen Vets, van de rederij, me de promotie aanbood twijfelde ik. Maar een promotie brengt een flinke salarisverhoging met zich mee waardoor het leven van Corrie en de kinderen heel wat comfortabeler zal gaan worden. En daarnaast, ik hou wel van een uitdaging. Ik nam het aanbod dus aan. Maar nu ik haar zo zie liggen steekt de twijfel geniepig zijn kop op.

Zou ze echt wel zeewaardig zijn?

Onzin natuurlijk. De afgelopen weken zijn tijdens het groot onderhoud hier bij Havenbedrijf Vlaardingen Oost, de hele romp en alle machines aan speciaal onderzoek onderworpen en vanmorgen heeft ze het certificaat “Zeewaardig” gekregen.

Ik herpak mezelf. Het is uitgesloten dat ik nu met mijn staart tussen mijn benen wegvlucht voor mijn verantwoordelijkheid. Het idee alleen al! Mijn pa zou zich omdraaien in zijn graf. Ik recht mijn rug, zwaai mijn plunjezak over mijn schouder en loop met stevige passen mijn lot tegemoet.

Hoofdstuk 1

Het was het voorjaar van 2018. Mijn moeder had, zonder dat ik het wist, in 2011 al eens wat onderzoek gedaan naar het schip van mijn opa. Zij was er via vrienden achter gekomen dat het Wrakkenmuseum op Terschelling meer informatie had. Ze liet mij weten dat het schip van mijn opa “MS Westland” heette. De naam van mijn opa kende ik natuurlijk al: Andries Johannes Penning.

Via de website van het museum gebruikte ik de zoekfunctie om naar de Westland te zoeken en werd doorgelinkt naar de pagina waar het bijzondere verhaal over de vondst van het schip te lezen was.

In 1986 werd het wrak voor het eerst bedoken nadat de viskotter UK 6 er een vistuig in had verspeeld; hun net was op de bodem van de zee blijven hangen aan het wrak. In 1994 werd een groot onderzoek ingesteld om de naam van het schip te achterhalen. Datzelfde jaar is het schip geïdentificeerd door middel van de *kaapstander* – een verticaal opgestelde windas die rondgedraaid wordt door middel van vier of meer handspaken (korte hefbomen), waarmee zware lasten (zoals een anker) kunnen worden geheven of verplaatst. Diezelfde kaapstander was op een foto te zien van ene Marjolijn Velvis, de dochter van de eerste machinist, waardoor met zekerheid gezegd kon worden dat het hier om de MS Westland ging. De desbetreffende kaapstander was ondertussen geborgen en stond in de tuin van het museum. Dit betekende dus dat er niet alleen een verhaal te vinden was, maar ook een fysiek voorwerp dat verbonden was met mijn opa.

Wauw, het schip van mijn opa ligt dus in de buurt van Terschelling.

Ik nam contact op met de eigenaar van het Wrakkenmuseum,

Hille van Dieren, en liet weten graag een keer langs te willen komen. Hij informeerde me dat hij veel over de Westland wist en het leuk zou vinden om dan kennis te maken met elkaar. Mijn moeder en zus lieten me weten dat ze ook graag met me meegingen naar Terschelling. We besloten om de overtocht in het eerste weekend van september te plannen.

Ik zocht online nog wat verder om te kijken of er nog meer informatie te vinden was over het schip. Ik kwam terecht op de website van Stichting Maritiem-Historische Databank. Weer vulde ik als zoekterm “Westland” in. De site liet een lijstje zien van verschillende schepen met die naam en al snel had ik het juiste schip gevonden.

Op 8 december 1930 had motorschip Westland op de Waterweg een geslaagde proeftocht gehouden, waar een gemiddelde snelheid van 9,8 mijl werd behouden en zij tot volle tevredenheid door de rederij werd overgenomen. Op de pagina stond wat technische informatie over het schip.

“Het schip is gebouwd door de scheepsbouwwerf Gebr. Pot te Bolnes. De afmetingen bedragen 46.35 X 7.79 X 2.73 M. De tonnenmaat is 525.83 bruto en 263.24 netto register ton. Het schip is voor zien van een 6-cylinder 330-396 I.P.K. direct omkeerbaren Deutz-Dieselmotor”

“Het schip is gebouwd met een „raised-quarterdeck” waardoor de verhouding tusschen kubieken inhoud en draagvermogen zeer gunstig is. Het draagvermogen is pl.m. 630 ton.”

“Het schip is gebouwd onder toezicht van Bureau Veritas, - geclasseerd in de hoogste klasse groote kustvaart, en is voor rekening van de N.V. Motorschip Westland, directeur de heer T. den Hartigh te Rotterdam.”

Verschillende andere berichten gingen over uitspraken van de Raad van Scheepvaart na incidenten waar de Westland bij betrokken was. Zoals bijvoorbeeld vastlopen van het schip of een aanvaring met een sleepboot.

Soms werden de kapiteins door de Raad van Scheepvaart vrijgesproken van schuld, andere keren kregen ze een berisping of werd hun bevoegdheid om als kapitein te varen voor enige tijd ontnomen. Al dan niet omdat er ook alcohol in het spel was. Overigens is de Raad van Scheepvaart ondertussen overgegaan in het Tuchtcollege voor de Scheepvaart.

Het laatste bericht ging over 1953.

“Final Fate: Onderweg van Wismar (29 januari vertrokken) naar King's Lynn met een lading kainite Brunsbuttelkoog gepasseerd en sindsdien spoorloos. Het schip kwam terecht in de zware februari storm. De acht bemanningsleden zijn omgekomen. De opvarenden waren: Kapt. Andries Penning uit Maassluis, stuurman Johannes Garstenveld uit Den Helder, 1e machinist Jan Velvis uit Zwijndrecht, België, 2e machinist Dirk Zwart uit Bergen, kok Jannis Vermeulen uit Vlissingen, matroos Dirk Bax uit Rotterdam, matroos o/g Wouter Dubbelman uit Rotterdam en lichtmatroos Herman Luinge uit Coevorden.”

Niet alleen wist ik nu wat meer over het schip, haar geschiedenis en haar laatste reis. Ik wist nu ook met wie mijn opa zijn laatste dagen had doorgebracht.

Ze waren met zijn achten geweest.

Haven van Wismar, donderdag 29 januari 1953

07:30 uur

Ik sta voorover geleund en steun met mijn ellebogen op de houten reling. Na mijn telefoongesprek met Willem, onze walkapitein in Antwerpen, was ik toe aan frisse lucht, dus toen ik vanuit het havenkantoortje – waar ik dat telefoongesprek heb gevoerd – terug aan dek klom, ben ik op de brug blijven hangen. Ik voel de nieuwsgierige blikken wel van de gasten – en wie kan ze dat kwalijk nemen – maar ik moet eerst mijn eigen gedachten ordenen.

Ik zucht en voel de inhoud van mijn maag bijna naar boven komen. Snel snuif ik de koele januari-lucht naar binnen. Het helpt een beetje, het ontbijt van vanmorgen blijft voorlopig zitten waar het zit. Voor de tijd van het jaar was het de afgelopen dagen best aardig. Temperaturen rond het vriespunt zouden normaal zijn maar veel kouder dan acht graden is het gisteren overdag niet geweest. In de vroege ochtend is het echter nog een stuk frisser. Bij iedere uitademing blaas ik kleine wolkjes uit.

Vanwaar ik sta heb ik mooi zicht op de werkzaamheden. Bax en Herman hebben vanmorgen vroeg met behulp van de kaapstander het schip wat verder naar achteren gelegd zodat de havenarbeiders direct door konden gaan met het volstorten van het voorste ruim. Gisteren is het achterste ruim (dat bijna twee keer zo groot is als het voorste) al gevuld, maar er was geen tijd meer om door te gaan met het voorste. Onze hele planning is op dit moment sowieso bagger te noemen.

Het witte korrelige kainiet is een groot contrast met de zwarte kolen die we hiervoor vanuit Rotterdam hebben meegenomen en het is vele malen beter dan de lading gezouten dierenhuiden die we een paar weken hiervoor hebben vervoerd. De vieze stank van die huiden lijkt zelfs nu nog af en toe mijn neusgaten binnen te

dringen. Ik trek mijn neus op, schud snuffend mijn hoofd en ga weer rechtop staan. Niet handig om nu aan te denken, met die opspelende maag. Omdat de zon op zich laat wachten, begin ik het koud te krijgen.

Genoeg frisse lucht.

Ik stap de knusse stuurhut in.

‘En, is er al nieuws?’ Johan zit half op een hoge kruik die we naast het roer hebben gezet. Zijn ene voet heeft hij stevig op de grond gezet, de andere steunt op de houten ombouw achter het grote stuurwiel. Hij kijkt me vragend aan.

‘Zijn ruggengraat is beschadigd. Volgens de artsen daar gaat het naar omstandigheden redelijk goed. Wat dat dan ook moge betekenen. Voorlopig willen ze hem nog niet vervoeren naar Nederland, dus hij zal nog een tijdje in Thisted moeten blijven.’ Verdorie, daar gaat mijn maag weer. Ik draai mijn hoofd weg en haal een paar keer diep adem door mijn neus. Als mijn maag wat tot rust is gekomen, kijk ik weer naar Johan. Zijn bezorgde blik is niet voor mij bedoeld.

‘Naar omstandigheden redelijk goed,’ herhaalt hij. Hij snuift. ‘Ik ben geen geneesheer, maar volgens mij gaan “ruggengraat beschadigd” en “redelijk goed” juist helemaal niet goed samen.’

‘Naar omstandigheden hè,’ vul ik aan. ‘Volgens mij zegt het wel genoeg dat ze hem voorlopig niet willen vervoeren, maar voor nu zullen we het hier mee moeten doen.’ Ik geef een hoofdknikje naar de werkzaamheden voor ons. ‘Hoe lang denk je dat ze nog bezig zijn?’ Ik zie dat Johan eigenlijk nog meer wil vragen maar hij kent me ondertussen goed genoeg om te zien dat ik op dit moment niet verder wil praten over het onderwerp.

‘Volgens mij zitten ze ongeveer op de helft, dus ik schat in nog zo’n drie kwartier. Met die vijfthonderdachtig ton zitten we straks bijna op onze max.’ Hij kijkt richting de kade. ‘Die gasten zullen straks wel weer aan boord komen.’

Hij heeft het over kleine Wouter en Dirk, die na het ontbijt hun benen wilden strekken en langs de kade aan het slenteren zijn. ‘Goed, als je mij verder niet nodig hebt, ga ik naar beneden. Ik zie je over een uurtje wel weer dan.’

‘Ok,’ is zijn korte norse reactie.

Ik stap aan stuurboordzijde de hut uit, stommel het korte trappetje af naar het achterdek en loop naar het dekhuis. De deur aan stuurboordzijde geeft toegang tot de trap die naar het officiersdek leidt. De tweede deur, aan de achterkant van het dekhuis, leidt naar de machinekamer. Met een been al over de drempel dwaalt mijn blik omhoog. Ik kan nog net de twee scheepslampen zien die in de top van de mast hangen en op dit moment de werkzaamheden op dek verlichten. Die mast, waar de ellende eerder deze week is begonnen, is ruim acht meter hoog en kan helemaal neergeklapt worden, over het achterste ruim heen. Ik kijk naar de stuurhut die op de houten brug staat en het zicht op de rest van de mast belemmert. Ook het bovenste deel van de hut kan neergeklapt worden. Heel handig om onder de lage bruggen van de Theems door te varen. Niet dat dit nu nog vaak nodig is. De baksteenvaart tussen België en Engeland, waar de Westland speciaal voor is gebouwd, is een paar jaar geleden gestopt. Tegen de tijd dat ik voor de reder ging werken, vervoerden ze al voornamelijk hout en kolen. En kainiet, zoals nu. Na nog een laatste blik op de top van de mast stap ik naar binnen en neem de trap naar beneden.

De trap komt uit in een smalle gang die in een U vorm om de machinekamer heenloopt. Recht tegenover de trap bevindt zich de deur naar de provisiekast, daarnaast de deur naar de kombuis; de domeinen van Jan. Beide deuren staan op een kiertje en vanuit de kombuis klinkt wat gerommel.

Misschien is Jan al bezig voor de lunch!

Iets vrolijker loop ik links de hoek om en stap aan het einde

van het gangetje mijn salon in.

Het is een enerverende week geweest. En dan druk ik me heel zachtjes uit. Afgelopen vrijdag was er nog geen vuiltje aan de lucht, nou ja, behalve dan die mastlamp. We waren de haven van Thisted binnengevaren, een plaatsje in Noord-Jutland, Denemarken. De haven ligt daar in een langgerekte baai. Helemaal aan de andere kant van die baai ligt Aalborg. Daar zouden we later langsvaren om daarna via het Kattegat, Grote Belt, Langelandsbelt en Fehmarn Belt – *de zeestraten*, oftewel nauwe doorgangen die de Noordzee met de Oostzee verbinden – naar de haven van Wismar te varen. Waar we nu dus liggen.

Ik plof neer op mijn bureaustoel en pak het logboek uit de middelste la van mijn bureau. Met een klap leg ik hem voor me neer en sla hem open. Van de laatste aantekeningen word ik niet vrolijk. Die beschrijven de gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden nadat we de haven van Thisted waren binnengevaren. Het laatste dat ik heb opgeschreven is de aangepaste bemanningslijst:

Andries Penning, kapitein
Johannes (Johan) Garstenveld, stuurman
Jan Velvis, eerste machinist
Dirk Zwart, tweede machinist
Jannis (Jan) Vermeulen, kok
Dirk Bax: matroos
Herman Luinge: lichtmatroos
Wouter Dubbeldam: matroos onder gage

Toen ik voor het eerst aan boord kwam, werd Jan Velvis al aangesproken als Velvis en Dirk Bax als Bax. Een simpele oplossing voor al die dubbele namen. Mocht er ooit nog een derde Dirk of Jan aan boord komen, zullen we wat creatiever moeten

zijn.

Wie niet meer op de lijst staat is Bob Gerstel, onze *Bootsman* – de onderofficier die de leiding heeft over de matrozen aan boord. We lagen aangemeerd in Thisted waar de kolen werden gelost die we vanuit Rotterdam hadden meegenomen. Omdat een van de scheepslampen hoog in de mast het had begeven vlak voordat we de haven in waren gevaren, was Bob naar boven geklommen en had de kapotte lamp vervangen. En toen was het misgegaan. Hij klom voorzichtig weer naar beneden, maar was zijn grip op de mastladder kwijtgeraakt. Die was op sommige stukken spekglad door het ijs dat zich daar door de winterse kou had gevormd. Onze bootsman was van zo'n zes meter hoog recht naar beneden gevallen. Johan en ik stonden op dat moment in de stuurhut, Bax, Herman en kleine Wouter stonden in het gangboord. We hadden allemaal staan kijken naar Bob die, hoog in de mast, die lamp aan het vervangen was. We hadden allemaal gezien hoe hij naar beneden stortte en hard op het verhoogde dek tussen de twee laadruimen was beland. Een beeld dat nu bij ons allemaal op het netvlies staat gebrand.

In de stuurhut leek alles zich vertraagd af te spelen. Heel even maar, want binnen een paar seconden stonden Johan en ik al buiten en vlogen de twee trappetjes af die naar het middelste dek leidden. We hoorden Bob, boven al het lawaai dat zo kenmerkend is voor een haven, hard kreunen. Geen geschreeuw, geen gevloek, enkel een langgerekte kreun die door merg en been ging. Bax en Herman, die dichterbij hadden gestaan, stonden al naast hem.

‘Opzij jullie!’ bulderde Johan toen we nog maar een paar meter bij Bob vandaan waren.

Slippend kwamen we tot stilstand. Bax en Herman stapten snel opzij om ruimte voor ons te maken. Mijn hart klopte in mijn keel en ik voelde een paniek opkomen die ik snel onderdrukte; daar was nu echt geen tijd voor. Bezorgd keek ik naar de man die

half op zijn zij naast de mast lag. Zijn rechtersvoet was in het masttouw blijven hangen en hing zo'n meter boven de grond. Zijn gezicht was vertrokken van de pijn en het luide gekreun was veranderd in een zacht gekerm. Het had weinig zin gehad om de seinvlag te laten pakken die om medische hulp vroeg. We hadden toch geen ruimte om hem naar boven te hijsen met Bob die pontificaal onder de mast lag.

Ik wees naar Bax. 'Jij, snel, ga de havenmeester halen! Jij,' – ik wees naar Herman – 'ga een deken halen'. Ik ging op mijn hurken zitten en legde een hand op de schouder van Bob. 'Dat was een lelijke smak jongen.'

Hij antwoordde met nog wat meer gekerm maar plotseling schreeuwde hij het uit.

Johan probeerde zijn voet uit het touw te halen, een beweging die zo te zien (en horen) niet al te prettig was. 'Pas op Johan, doe dat heel voorzichtig.' Ik richtte me weer tot Bob. 'Hou nog even vol, hulp is onderweg. Blijf maar stil liggen.'

Hij opende zijn ogen en keek me wazig aan.

Ik bleef kalm doorpraten. 'Ik wil even controleren op gebroken botten. Zo te zien ben je niet op je hoofd terecht gekomen. Ik zie in ieder geval geen bloed uit die dikke schedel van je komen. Probeer rustig adem te halen.'

Johan had zijn rechtersvoet weten te bevrijden en legde het been heel voorzichtig neer. Dit veroorzaakte weer een flink gekreun, maar Bob schreeuwde het in ieder geval niet meer uit. Ondertussen was Herman weer terug met een deken en gaf deze met een bezorgde blik aan mij. 'Dank je Herman. Wil jij in de gaten houden wanneer Bax weer terug is?'

Hij knikte en ging een stukje verder op de uitkijk staan.

De deken legde ik naast me neer. Met mijn handen voelde ik door Bobs kleding heen of ik ergens uitstekende botten tegenkwam.

‘Nee, blijf maar liggen,’ zei ik nogmaals toen hij aanstalten maakte om overeind te komen. Met mijn hand weer op zijn schouder duwde ik hem zachtjes terug. Dat had ik net zo goed niet hoeven doen, want hij gaf zijn poging zelf al op toen hij merkte hoeveel pijn het deed. Zijn adem stakte en ging over in een snelle, bijna hysterische, oppervlakkige ademhaling. Ik had hier wel eens van gehoord, “hyperventilatie” heette dat.

‘Kun jij naast hem gaan zitten om te proberen zijn ademhaling wat rustiger te krijgen?’ vroeg ik aan Johan.

Johan hurkte naast ons neer en deed een poging om Bob te kalmeren. Mijn stuurman is iets kleiner dan ik, maar heeft flink bredere schouders die hij nu voorover had gebogen om nog wat dichterbij Bob te komen. ‘Kom op vent! Adem in, adem uit. Door je neus ofzo. Dat gehijg doet je ook geen goed, je lijkt wel een hitsige hond.’

Het kostte me moeite om een grijns te onderdrukken. Ik voelde Bobs lichaam licht schokken onder mijn onderzoekende handen. Vanuit mijn ooghoek keek ik naar zijn gezicht die nu een gepijnigde grimas liet zien. Johan was misschien wat lomp, maar het had in ieder geval effect: Bob leek rustiger adem te halen. Hij snoof diep in door zijn neus en blies de lucht vervolgens uit door zijn mond.

Ik kwam geen breuken tegen. Wat natuurlijk niet betekende dat er geen gebroken botten waren, maar die staken dan in ieder geval niet uit. Ik kon niet zien of hij open wonden had maar ik zag nog nergens bloed door zijn kleding heen sijpelen. Ik pakte de deken en legde die over hem heen. ‘Hier, tegen de kou, ik wil niet dat je straks een longontsteking krijgt.’ Bob lag nu op zijn rug. Hij zag bleek, heel bleek, maar er gleden zweetdruppeltjes over zijn voorhoofd. Het leek alsof hij langzaam het bewustzijn begon te verliezen.

Is hij dan misschien toch op zijn hoofd terecht gekomen?

Ik gleed met mijn handen over de achterkant van zijn schedel maar voelde daar geen wond of gekke bulten.

Johan zag het ook. ‘Hé, Bob, even bij de les blijven hè.’ De diepe zware stem bracht Bob enigszins terug. Hij kreunde weer zachtjes en kneep zijn ogen dicht. Nog steeds bleek.

‘Bax komt er weer aan!’ Herman had zich naar ons toegedraaid en wees naar de kade.

Ik strekte mijn nek uit om over de reling te kijken. Er had zich een hele menigte voor het schip verzameld. De havenarbeiders waren gestopt met hun werkzaamheden en stonden nieuwsgierig onze kant op te kijken. Een aantal matrozen van andere schepen die in de haven lagen, hadden zich bij hen gevoegd. Ik schatte in dat een aantal van hen het ongeluk ook daadwerkelijk had zien gebeuren. In ieder geval de arbeiders die bezig waren geweest om ons te lossen.

Bax kwam aangesneld met de havenmeester in zijn kielzog. Ze klommen snel aan boord. De havenmeester, een gedrongen man van halverwege de vijftig met een lange grijze baard, wierp een blik op het tafereel onder de mast en zei iets in het Deens dat klonk als “det ser ik got ut”. Ik stond op en keek hem niet begrijpend aan.

Hij gebaarde naar Bob. ‘Not good.’

‘Nee, not good,’ herhaalde ik. ‘Hospital.’ Ik wees ook naar Bob.

De havenmeester knikte en snelde weer weg, hopelijk om een ambulance op te roepen.

Ik draaide me om. Kleine Wouter zag er net zo bleek uit als Bob. Nou ja, eigenlijk meer een beetje groen. Ik had die kleur vaker gezien, bij mannen die zeeziek waren. ‘Gaaf het jongen?’

Kleine Wouter knikte stijfjes.

‘Weet je het zeker?’

Hij knikte weer stijfjes om vervolgens naar de reling te

rennen en zijn totale maaginhoud tussen wal en schip te dumpen. De mannen die langs de kade stonden, hadden prachtig zicht op mijn kotsende matroos en begonnen allemaal te joelen en te fluiten.

Johan, die nog steeds op zijn hurken naast Bob zat, keek me geïrriteerd aan en schudde zijn hoofd. ‘Die jeugd van tegenwoordig kan niets meer hebben,’ bromde hij. ‘En dat wil zeeman worden.’ Maar Johan zag zelf ook wat bleekjes rond zijn neus.

Net als ik waarschijnlijk.

Het had bijna een half uur geduurd voordat er eindelijk een arts aan boord kwam. Daarna ging het snel. Bob werd op een brancard gebonden die op een pallet werd geschoven. Met de laadboom werd deze heel voorzichtig van boord gehesen. Ik droeg het gezag over aan Johan met de opdracht iedereen weer aan het werk te zetten en was met Bob en de arts meegereden naar het ziekenhuis in Thisted.

Ik leun achterover in mijn bureaustoel en wrijf met mijn handen over mijn gezicht, alsof ik daarmee het beeld van de vallende Bob kan wegwrijven. De artsen in het ziekenhuis hadden allerlei onderzoeken gedaan maar konden me niet direct vertellen wat de schade was. Er waren wat lichte verwondingen te zien op zijn armen maar waarschijnlijk was hij op zijn kont geland, want die zag helemaal beurs. Net zoals de onderkant van zijn rug. Ze hadden hem een flinke dosis morfine gegeven die de pijn verlichtte en hem aardig suffig maakte. Alles beter dan die gepijnigde blik in zijn ogen.

Voordat we weer uitvoeren waren we allemaal nog een keer bij hem langsgegaan om gedag te zeggen. Hij was nog steeds suf geweest van de pijnstilling, maar van wat ik kon zien, was hij in goede handen. Er was een verpleegster die wat Nederlands sprak – ze had een aantal jaren een relatie gehad met een Nederlandse